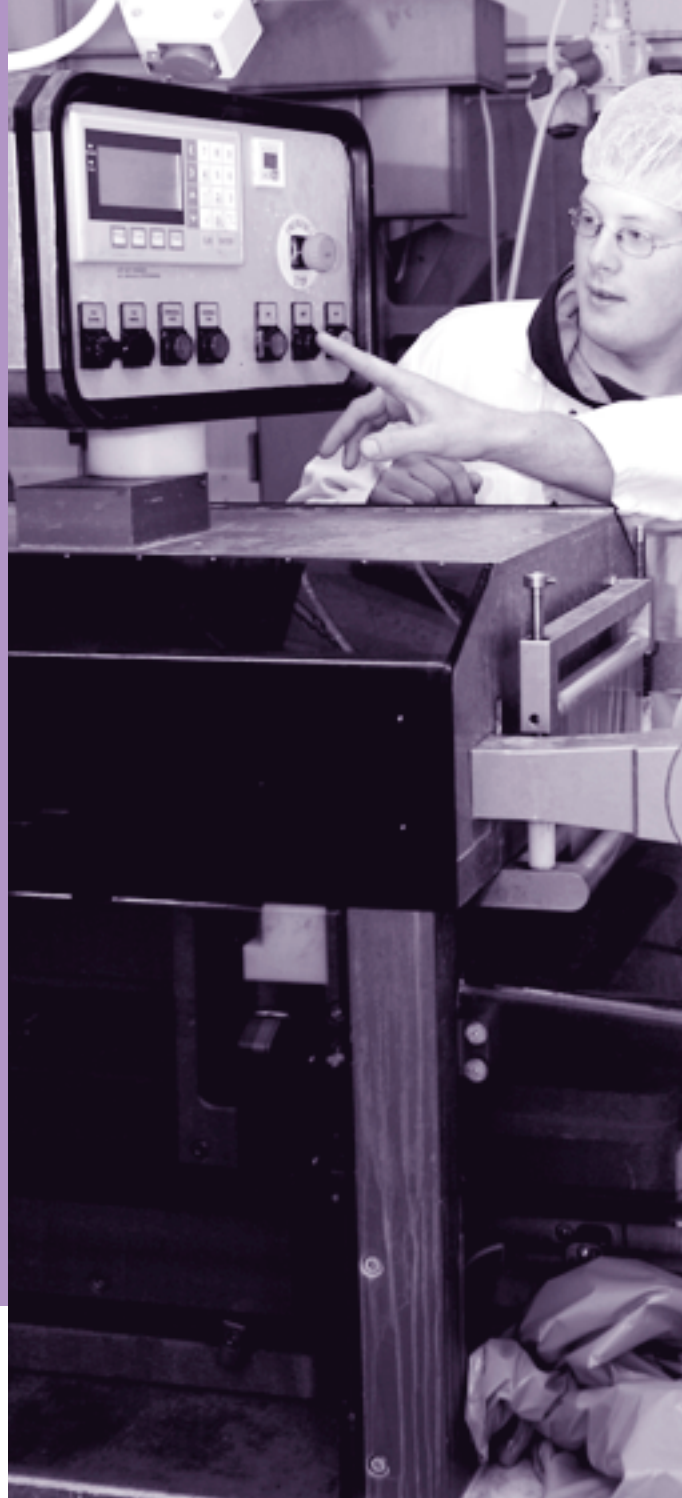

De staat van het groene onderwijs

Leerling ervaart soms beperkingen

Voor het eerst is de jaarlijkse beoordeling van de staat van het groene onderwijs onderdeel van het algemene onderwijsverslag van de Inspectie van het Onderwijs. Dit onderwijs heeft er wel een herkenbare plek gekregen. Sommige problemen van het overige onderwijs spelen op groene scholen nauwelijks, maar bepaalde zaken hebben echt speciale aandacht nodig.

De leerlingen staan centraal. Maar veel leerlingen in het vmbo-groen voelen zich onvoldoende betrokken bij het onderwijsleerproces, zo concludeert de onderwijsinspectie op basis van haar onderzoek. In het mbo wordt vaak weinig rekening gehouden met niveauverschillen. En in het hoger onderwijs, waar instroomverhoging het adagium is, wordt het aanbod van opleidingen, profielen en specialisaties er voor studenten niet veel duidelijker op. Dat

zijn een paar bevindingen van de Inspectie van het Onderwijs over de groene opleidingen.

'De staat van het landbouwonderwijs' is dit jaar vanuit de Inspectie van het Onderwijs beschouwd. Voor het eerst. De Inspectie Landbouwonderwijs en kennisprogramma's is sinds 1 augustus 2003 samengegaan met de Inspectie van het Onderwijs. Maar in de praktijk zijn de oordelen nog gebaseerd op de meningsvorming van de mensen die binnen de voormalige inspectie Landbouwonderwijs belast

waren met de groene-onderwijskwaliteit. De gegevens over het groen onderwijs zijn eenvoudig terug te vinden in het Onderwijsverslag 2002 / 2003, 280 bladzijden dik.

Kijk je naar het algemene beeld, de staat van het Nederlands onderwijs, dan valt op dat er relatief weinig hoger opgeleide bèta's en technici zijn. Te weinig. De inspectie merkte ook dat het lerarentekort ondanks gunstige berichten nog allerminst is opgelost. Een ander probleem is de veiligheid. Met name op vmbo-scholen in de

FOTO: STUDIO ANDRÉ RUIJCKROK

◀ **Volgens de inspectie worden de bpv-ervaringen van de leerlingen in het groene mbo nog weinig benut in de lessen op school**

ren en leerlingen. Lerarentekort speelt er nauwelijks. De zorg voor leerlingen die extra begeleiding en hulp nodig hebben, is goed geregeld en op veruit de meeste groene mbo-locaties is sprake van 'een stimulerend leerklimaat'.

Vmbo-groen

De inspectie is positief over het onderwijs. Opbrengsten en bereikte kwalificaties zijn in orde en in het beroepsonderwijs worden lestijd en leermiddelen meestal doelmatig gebruikt. Plaatsing, doorstroming en keuzebegeleiding van leerlingen is doorgaans goed geregeld. Maar, 'hoewel Nederland beter scoort dan het Europese gemiddelde, was en is voortijdig schoolverlaten een van de grote problemen waar het Nederlandse onderwijs mee kampt.' Dat probleem manifesteert zich vooral in het middelbaar onderwijs, ook het groen onderwijs.

Het is de inspectie verder opgevallen dat het aantal leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs harder stijgt (jaarlijks ongeveer 5 procent) dan het totaal aantal leerlingen in het vmbo-groen (3 procent). Relatief veel ouders van lwoo-leerlingen kiezen blijkbaar graag voor de kleinschalige vmbo-scholen.

Op basis van 520 lesobservaties oordeelt de inspectie dat op ongeveer tweederde van de scholen voor vmbo-groen het didactisch handelen voldoende is en dat vrijwel overal (93 procent) het pedagogisch handelen in orde is. Aan de eisen van onderwijs- en examenprogramma wordt beantwoord en resultaten (aantallen geslaagde leerlingen) zijn in orde.

Maar er zijn ook kritische kanttekeningen. Want algemene vaardigheidsdoelen blijven vaak onderbelicht, evenals de onderlinge afstemming tussen verschillende vakken. De inhoudelijke afstemming met het vervolgonderwijs wordt op de meeste scholen onvoldoende gegarandeerd. En hoewel meestal de zorg voor leerlingen goed is geregeld, dreigt op vmbo-scholen met een hoog percentage leerlingen in het leerwegondersteunend onderwijs, 'de persoonlijke aandacht voor de leerlingen en hun gedrag wel eens ten

coste te gaan van de cognitieve uitdaging.'

Een breder didactisch repertoire (met actief en zelfstandig leren) blijkt niet eenvoudig te realiseren. Leerlingen worden vaak weinig gestimuleerd of geactiveerd. Er zou vooral ook meer aandacht voor betere leerlingen kunnen zijn. Bovendien kiezen leerlingen die daar eigenlijk wel de capaciteiten voor hebben, bij ontbreken van de theoretische leerweg soms noodgedwongen voor een beroepsgerichte leerweg.

Een ander zwak punt, een punt waar leerlingen beperkingen in het groene onderwijs kunnen ervaren, is het gebruik van ict. De inspectie constateert 'een zekere achterstand' in hardwarevoorzieningen ten opzichte van het overige onderwijs. Bovendien is de (didactische) toepassing van ict nog erg beperkt. Veel leraren zijn terughoudend en achten zichzelf onvoldoende bekwaam en menen dat er te weinig geschikte programma's op de markt zijn. De inspectie is hier kritisch over omdat op vergelijkbare scholen wél de mogelijkheden van ict worden benut.

Mbo-groen

Hoewel aoc's een goede aansluiting vmbo-mbo zouden kunnen waarborgen, kiest ruim de helft van de leerlingen in het vmbo-groen voor een vervolg in een andere sector. Ze baseren blijkbaar hun keuze voor het vmbo-groen op andere motieven dan die van een keuze voor een beroep in de groene sector, zo constateert de inspectie. De aoc's creëren daar ook ruimte voor.

De groene mbo-opleidingen worden bovendien vaak op andere locaties verzorgd en er is soms weinig contact. Als beide op dezelfde locatie worden aangeboden en leraren zowel in mbo als vmbo lesgeven, is de afstemming soms beter. Verder hebben de invoering van leerwegen en impuls gelden wel verbetering gebracht.

Zo kom je in het onderwijsverslag bij het groene mbo. Studeerbaarheid is er over het algemeen voldoende, rapporteert de inspectie, en de inhoud van programma's voldoet op een enkele uitzondering na aan de eisen. Ruim driekwart van de bezochte locaties besteedt in het curriculum aandacht aan maatschappelijke thema's als duurzame productie en dierenwel- →

grote steden. De inspectie waarschuwt dat vier op de tien scholen er de veiligheid van leerlingen en personeel niet meer kunnen garanderen. Het valt op deze scholen ook niet mee om leerlingen met gedragsproblemen zorg te bieden. Ze dreigen achterhoedescholen te worden. Het lerarentekort is er het grootst, leerlingen presteren slecht, ze spijbelen vaak en de uitval is hoog.

Maar op de (kleinschalige) groene scholen heerst, aldus de inspectie, een sterk gevoel van veiligheid onder lera-

FOTO: STUDIO ANDRÉ RUIGROK

Cijfers groen onderwijs

- ✦ Twaalf aoc's met 76 vmbo-locaties en 65 mbo-locaties;
- ✦ 43 vmbo-afdelingen landbouw en natuurlijke omgeving van scholengemeenschappen;
- ✦ Zes groene hogescholen (als bestuurlijk gefuseerde Van Hall en Larenstein apart worden geteld en met inbegrip van Stoas Hogeschool).

Personeelsleden (in 2002):

- ✦ op aoc's 4.860; op hogescholen 800 en in Wageningen 2.300.

Leerlingen en studenten (in 2002):

- ✦ In vmbo (exclusief lwoo) 21.600 en in lwoo 12.200 (stijging van respectievelijk 3 en 5 procent in de laatste jaren);
- ✦ In het mbo 23.600 (voortzettende daling in de laatste jaren, vooral bij Veehouderij en Bloem; die daling zit verder in alle opleidingen behalve bij bol-opleiding Dierverzorging en Paardenhouderij. Er is ook een stijging bij de bbl-opleidingen Groene Ruimte, Biologisch-dynamisch en Paardenhouderij);
- ✦ Op groene hogescholen 8.400 (afgelopen jaren daling in tegenstelling tot stijging bij overige hbo, maar acties om instroom te vergroten lijken effect te hebben) en in Wageningen 4.700 (redelijk constant; vwo-instroom is laatste decennium ruim gehalveerd, daarentegen groei van buitenlandse studenten en hbo-instroom).

▲ *Vmbo-groen: een achterstand in de hardwarevoorzieningen ten opzichte van het overige onderwijs en nog een erg beperkte (didactische) toepassing van ict*

zijn. Vaak komen deze thema's eerst in het cursus- en contractonderwijs aan bod. Ze krijgen in de regel pas op grote schaal aandacht wanneer ze in de kwalificatiestructuur zijn opgenomen en ook in de leermiddelen van het Ontwikkelcentrum.

Op basis van 318 lessen op 27 locaties van vier aoc's concludeert de inspectie dat het didactisch en pedagogisch handelen van een goed niveau is. Maar er zou meer rekening gehouden kunnen worden met niveaoverschillen tussen leerlingen. In de theorielessen is weinig variatie in lesvormen. Veel klassikaal. En zelfstandig leren komt nog weinig echt voor; hooguit op niveau 3 en 4. Net als in het vmbo maken ook in het groene mbo leraren weinig gebruik van ict.

De scholen voldoen in het algemeen aan de eisen die worden gesteld aan de organisatie van de beroepspraktijkvorming. Dit krijgt de laatste jaren ook meer aandacht. De bpv-ervaringen van leerlingen worden echter nog weinig benut in de lessen op school. De leerling moet beide vaak maar zelf zien te

integreren. Met veranderingen in praktijkleren en praktijkgerichte projecten krijgt deze integratie langzamerhand wel meer aandacht.

De tussentijdse uitstroom in het mbo-groen is aanzienlijk. Het ligt in de BOL op ongeveer 25 procent en in de BBL op 40 procent. Redenen zijn met name de aantrekkelijkheid van de arbeidsmarkt, keuze voor een andere opleiding of soms de afstand of het onderwijs zelf. Enkele opleidingen verdiepen zich in rendement. Ze voeren intakegesprekken en dat heeft een positief effect.

Contacten

Leraren en onderwijsondersteunend personeel van zowel het groene mbo als vmbo zijn van nut en noodzaak van systematische kwaliteitszorg blijkbaar nog weinig overtuigd, denkt de inspectie. 'Er zijn wel voldoende plannen, gekoppeld aan het (strategisch) beleid, maar de uitvoering verzandt soms bij gebrek aan draagvlak.' De

inspectie constateert dat de kwaliteitszorg langzaam verbetert. En het valt op dat de meeste zwakke punten die in eerdere inspectieonderzoeken werden geconstateerd, vaak snel en voortvarend zijn aangepakt. Op dit punt blijkt overigens het oordeel over het groene onderwijs positiever te zijn dan van het overige onderwijs.

Dat juist in dit eerste gezamenlijke inspectierapport op verzoek van de minister van LNV is gekeken naar contacten en samenwerking met roc's, is niet verwonderlijk. Het zou theoretisch immers best kunnen dat het groene onderwijs in haar sectorale situatie geïsoleerd raakt.

Maar aoc's en roc's hebben vaak contacten op bestuurlijk niveau in de regio. De AOC Raad participeert steeds nadrukkelijker in de Bve Raad. En de aoc's hebben meestal ook behoefte aan strategische samenwerking met roc's. Soms vanwege faciliteiten en ontwikkeling opleidingen op grensgebied, niet zozeer vanwege inhoudelijke of onderwijskundige afstemming. Meestal is er geen behoefte om te fuseren (zoals het Prinsentuin College). ∞

Ton van den Born